

GABRIEL TALMAȚHI

Extinderea statului macedonean până în zona Dunării, din punct de vedere politic, economic și militar, a produs importante transformări de substanță în ceea ce privește societatea locală dobrogeană greco-autohtonă¹. Din punctul nostru de vedere, ceea ce ne interesează este aspectul monetar, exprimat de pătrunderea apreciabilă a emisiunilor macedonene din aur, argint și bronz. Penetrarea piețelor locale deține caracteristicile sale, și anume: la nordul Dunării întâlnim în special monede de argint², în spațiul est-carpatic stateri³, iar în Dobrogea emisiuni de bronz⁴. În ultimul caz, ele apar în interiorul regiunii, dar cu precădere în centrele coloniale, ceea ce ar conduce, măcar din perspectivă monetară, la zugrăvirea unei perioade benefice pentru dezvoltarea economică a coastei apusene a Pontului Euxin, mai ales în a doua jumătate a secolului al IV-lea a.Chr. (Filip al II-lea, Alexandru al III-lea). Cel mai bun exemplu se întâlnește la Histria, ce-și amplifică, în perioada analizată, relațiile comerciale cu autohtonii, cu o poziție privilegiată și dominantă pe o arie considerabilă⁵. Alături de cele din bronz, apar sporadic piese din argint (tetradrahme și drahme), raportându-ne la zona din stânga Dunării.

Pe parcursul prezentului articol, prezentăm 145 de emisiuni împărțite astfel: 93 de exemplare Filip al II-lea (64,13% din total), 46 de exemplare Alexandru al III-lea (31,72%), 4 exemplare Lysimach (2,75%), o monedă anonimă tip scut macedonean (0,68%) și una a orașului Philippi din Macedonia (0,68%).

CATALOG⁶

FILIP II

Bărăganu, com. Mereni, jud. Constanța

1. AE κ 5,65 g; 15 mm.

Rv. [ΦΙΛΙΠΠΟΥ]; sub cal Γ.

SNG, ANS, pl. 33, nr. 944; atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359–336. Inv. MINAC 64538.

2. AE κ 6,08 g; 17 mm.

Rv. ΦΙΛΙΠΠ[ΟΥ]; sub cal A.

SNG, Alpha Bank, pl. 16, nr. 374, a. 359–336.

Inv. MINAC 64537.

3. AE $\leftarrow$ 3,45 g; 14 mm; ruptă.

Rv. Legendă și simbol ilizibile.

Inv. MINAC 64536.

Constanța

4. AE $\downarrow$ 5,15 g; 16,2 mm.

Rv. ΦΙΛΙΠΠ[ΟΥ]; simbol ilizibil.

Inv. MINAC 62489.

5-7. AE $\rightarrow$ 6,60 g; 16,2 mm. $\uparrow$ 5,00 g; 15,6 mm. $\downarrow$ 4,07 g; 18 mm.

Inv. MINAC 1025, 1047 și 1036. Depozit monetar descoperit în 1959.

- 8-9. AE ← 4,91 g; 15,3 mm. ↓ 2,72 g; 14 mm; ruptă.
Rv. Legendă și simbol ilizibile.
Inv. MINAC 62490 și 56997 (edificiul târziu, 1980, L 7).

Dunăreni, com. Aliman, jud. Constanța

10. AE ⊥ 5,54 g; 16 mm; găurită în centru.
Rv. ΦΙΑΙ[ΠΠΟΥ]; sub cal Α.
SNG, ANS, pl. 31, nr. 906, atelier incert, probabil în Macedonia, a. 359-336.
11-12. AE ↑ 6,26 g; 14 mm; tocită. ↓ 4,17 g; 15 mm; tocită.
Rv. Legendă și simbol ilizibile.
Inv. MINAC 66962 și 66963.

Eforie Sud, orașul Eforie, jud. Constanța

13. AE ↑ 4,61 g; 17 mm.
Rv. Legendă și simbol ilizibile.
Inv. MINAC 64484.

Histria⁷

14. AE ↑ 5,40 g; 16,5 mm.
Rv. Legendă ilizibilă; sub cal A?
SNG, ANS, pl. 31, nr. 894?, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 58581.

15. AE → 5,40 g; 15 mm.
Rv. ΦΙΑΠΠΟΥ; sub cal Α.
SNG, ANS, pl. 31, nr. 897, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 58693.

- 16-17. AE ⊥ 5,08 g; 15,3 mm. → 4,26 g; 17 mm.
Rv. [ΦΙΑΠΠΟΥ]; sub cal ΔΙ.
SNG, ANS, pl. 32, nr. 913, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 58689 și 59267.

18. AE ↓ 4,88 g; 16 mm.
Rv. Legendă ilizibilă; sub cal N.
SNG, ANS, pl. 33, nr. 939, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 58189.

- 19-21. AE → 4,49 g; 15 mm. ↑ 4,09 g; 16 mm; tocită. ↓ 4,00 g; 17 mm.
Rv. +ΙΑΠΠΟΥ; simbol ilizibil.
Inv. MINAC 58633, 58696 și 57902.

- 22-23. AE ⊥ 4,32 g; 17 mm; tocit doar pe rv.
⊥ 3,72 g; 18 mm; ruptă.
Rv. +ΙΑΙ[ΠΠΟΥ]; simbol ilizibil.
Inv. MINAC 58582 și 58184.

24. AE ↗ 4,57 g; 15 mm; f. tocită.

Rv. ΦΙΑΙ[ΠΠΟΥ]; simbol ilizibil.

Inv. MINAC 58491.

- 25-39. AE ← 5,72 g; 17 mm; f. tocită. ↑ 5,45 g; 17 mm; tocită. ↓ 5,42 g; 16 mm; tocită. ↑ 5,01 g; 17 mm. ↓ 4,88 g; 16 mm; tocită. ↓ 4,70 g; 16 mm; tocită pe rv. ↓ 4,60 g; 14 mm; f. tocită. → 4,58 g; 16 mm. ↑ 4,44 g; 15 mm. ↓ 4,36 g; 16 mm; f. tocită. ↑ 4,31 g; 14,4 mm; → 4,06 g; 15 mm; f. tocită. ↑ 3,62 g; 17 mm. ↓ 3,34 g; 15 mm; tocită. ⊥ 2,97 g; 16 mm; tocită.

Rv. Legendă și simbol ilizibile.

Inv. MINAC 58492, 59271, 58571, 58215, 58190, 58620, 58145, 58216, 58217, 58183, 58606, 58214, 59272, 58213 și 59265.

Izvoarele, com. Lipnița, jud. Constanța

- 40-41. AE ← 6,36 g; 16 mm. ⊥ 6,05 g; 16 mm; tocită.
Rv. Legendă și simbol ilizibile.
Inv. MINAC 58055 și 59140. Găsite în 1989 respectiv 1994 pe plaja Dunării.

Mangalia, jud. Constanța

42. AE → 5,05 g; 18 mm.
Rv. ΦΙΑΠΠΟΥ; sub cal Α.
SNG, ANS, pl. 31, nr. 894, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 1022.

43. AE ⊥ 5,50 g; 19 mm.
Rv. ΦΙΑΠΠΟΥ; sub cal măciucă.
SNG, Alpha Bank, pl. 15, nr. 351. Inv. MINAC 1021.

Mihai Viteazu, jud. Constanța

44. AE ↓ 4,21 g; 16,5 mm; f. tocită.
Rv. Legendă și simbol neclare.

Pecineaga, jud. Constanța

45. AE ↓ 5,38 g; 19 mm.
Rv. ΦΙΑΠΠΟΥ; simbol ilizibil.
Inv. MINAC 1032.

- 46-49. AE ↑ 6,81 g; 19 mm; f. tocită. ← 5,36 g; 17 mm; f. tocită. → 4,92 g; 16 mm; f. tocită. ↓ 3,66 g; 18,8 mm; f. tocită.
Inv. MINAC 1069, 1030, 1031 și 1066.

Sinoie, com. Mihai Viteazu, jud. Constanța⁸

50. AE ↑ 5,80 g; 16 mm.

- Rv. ΦΙΑΠΠΟΥ; sub cal ∇ .
SNG, ANS, pl. 30, nr. 842, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 64543.
- 51-53. AE ∇ 6,36 g; 16,5 mm. $\uparrow$ 5,35 g; 15 mm. $\rightarrow$ 5,01 g; 15 mm.
Rv. [ΦΙ]ΑΠΠΟΥ, [ΦΙΑΠΠΟΥ], ΦΙΑΠΠ[Π]ΟΥ; sub cal A.
SNG, ANS, pl. 31, nr. 894, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 67631, 64550 și 64544.
- 54-55. AE $\uparrow$ 6,20 g; 16,8 mm. $\downarrow$ 5,78 g; 16 mm.
Rv. +ΙΑΠΠΟΥ; sub cal A.
SNG, ANS, pl. 31, nr. 894, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 67698 și 67628.
56. AE ∇ 6,24 g; 15 mm.
Rv. [ΦΙΑΠΠΟΥ]; sub cal A?
SNG, ANS, pl. 31, nr. 894?, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 64549.
57. AE $\rightarrow$ 5,37 g; 14,5 mm.
Rv. [ΦΙΑΠΠΟΥ]; sub cal ΔI.
SNG, ANS, pl. 31, nr. 896, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 66975.
58. AE $\rightarrow$ 5,87 g; 14 mm.
Rv. +[ΙΑΙ]ΠΠΟΥ; în dreapta AI; sub cal arc.
SNG, ANS, pl. 31, nr. 898, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 64542.
59. AE $\uparrow$ 5,54 g; 16 × 16,3 mm.
Rv. +ΙΑΠΠΟΥ; sub cal Δ.
SNG, ANS, pl. 32, nr. 912, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 64555.
60. AE $\rightarrow$ 4,58 g; 17 mm.
Rv. [ΦΙΑΙ]ΠΠΟΥ; sub cal Δ.
SNG, ANS, pl. 32, nr. 912, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 66976.
61. AE $\uparrow$ 4,71 g; 15,5 mm.
Rv. [ΦΙΑΠΠΟΥ]; sub cal Δ?
SNG, ANS, pl. 32, nr. 912?, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 64553.
62. AE ∇ 5,52 g; 15,5 mm.
- Rv. [ΦΙ]ΑΠΠΟΥ; sub cal ΔI.
SNG, ANS, pl. 32, nr. 913, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336.
63. AE $\uparrow$ 5,66 g; 16 × 15 mm.
Rv. ΦΙΑΠΠΟΥ; sub cal E*.
SNG, ANS, pl. 32, nr. 921, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 66979.
- 64-65. AE $\uparrow$ 5,09 g; 15 mm. $\downarrow$ 3,54 g; 15 mm; f. tocită.
Rv. [ΦΙΑΠΠΟΥ]; sub cal ⊙.
SNG, ANS, pl. 32, nr. 926, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 67651 și 66988.
66. AE ∇ 5,90 g; 16 × 15 mm.
Rv. +ΙΑΠΠΟΥ; sub cal ∇ E.
SNG, ANS, pl. 33, nr. 936, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336.
- 67-68. AE ∇ 6,01 g; 14,5 mm. $\downarrow$ 5,25 g; 16 mm; tocită.
Rv. [ΦΙΑΠΠΟΥ]; sub cal M.
SNG, ANS, pl. 33, nr. 938, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 64562 (nr. 68).
69. AE $\rightarrow$ 5,84 g; 17 mm.
Rv. +ΙΑΠΠΟΥ; sub cal N.
SNG, ANS, pl. 33, nr. 939, dar se deosebește prin unele mici detalii ale capului; atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 67629.
70. AE $\uparrow$ 3,78 g; 14 mm; ruptă.
Rv. [ΦΙΑΠΠΟΥ]; sub cal Γ.
SNG, ANS, pl. 33, nr. 944, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 64560.
71. AE $\downarrow$ 5,14 g; 15,5 mm.
Rv. [ΦΙΑΠΠΟΥ]; sub cal >?
SNG, ANS, pl. 33, nr. 952, atelier incert, probabil din Macedonia, a. 359-336. Inv. MINAC 64556.
72. AE $\downarrow$ 5,17 g; 16 mm.
Rv. + ΙΑΠΠΟΥ; sub cal un capăt de lance.
SNG, Alpha Bank, pl. 15, nr. 357, dar pe revers călăreț spre dreapta.
Inv. MINAC 67632.
73. AE $\rightarrow$ 5,77 g; 16 mm.
Rv. +ΙΑΠΠΟΥ; sub cal petasos?
SNG, Alpha Bank, pl. 15, nr. 366? Inv. MINAC 67645.
74. AE $\leftarrow$ 5,75 g; 15,5 mm.

Rv. + ΙΑΙΠΠΟΥ; simbol ilizibil.
Inv. MINAC 67630.

75. AE ↓ 5,38 g; 15,5 mm; f. tocită.
Rv. ΦΙ[ΑΙΙΠΠΟΥ]; simbol ilizibil.
76. AE ← 5,16 g; 15 mm; tocită.
Rv. [ΦΙΑΙΠΠΟΥ]; simbol ilizibil, iar
călărețul spre stânga.
Inv. MINAC 64577.
- 77-92. AE ↓ 7,63 g; 17 mm; tocită. ← 6,49 g;
18 × 16,5 mm; f. tocită. ↑ 6,47 g;
17 mm; f. tocită. ↑ 6,29 g; 17,2 mm.
→ 6,25 g; 18 mm. ↓ 5,91 g; 15,2 mm;
tocită. ↓ 4,10 g; 16 mm; f. tocită. ↑
5,68 g; 15,5 mm; f. tocită pe revers. →
5,56 g; 15 mm; tocită pe revers. ↙
5,29 g; 15 mm. ↓ 5,29 g; 14,3 mm;
tocită. ← 5,21 g; 15,5 mm; tocită;
reversul distrus. ↓ 4,90 g; 15,5 mm.
↑ 4,88 g; 17 mm; tocită. → 4,12 g; 14
mm; tocită. ↗ 3,55 g; 15 mm.
Inv. MINAC 67650, 66966, -, 67404,
67649, 66967, 66974, 66984, -, 64558,
64561, 66968, 66940, 66982, 66980.

Țibrinu, com. Mircea Vodă, jud. Constanța

93. AE ↘ 5,57 g; 17 mm.
Rv. ΦΙΑΙΠΠΟΥ; simbol ilizibil.
Inv. MINAC 62234. Descoperită pe
malul lacului.

ALEXANDRU III

Cernavodă, jud. Constanța

94. AR (drahmă) ⅄ 3,90 g; 17,8 mm.
Rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ; în câmp stânga
Φ și leu; sub tron o pentagramă.
SNG, Ashmolean Museum, pl. 52,
nr. 2751, Colophon, a. 336-323. Inv.
MINAC 1001.
95. AE ↑ 5,05 g; 18,6 mm.
Rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡ[ΟΥ]; sigla K.
SNG, Alpha Bank, pl. 33, nr. 720,
atelier macedonean, a. 336-323. Inv.
MINAC 1071.
96. AE → 4,95 g; 18,3 mm.
Rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡ[ΟΥ]; sigla ΔΙ.
M.J. Price, p. 121, nr. 321, atelier
macedonean, a. 336-323. Inv. MINAC
1072.

Constanța

97. AR (drahmă) ← 3,99 g; 16 mm.

Rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡ[ΟΥ]; în stânga sigla K;
sub tron ΜΕ.

- SNG, Ashmolean Museum, pl. 51,
nr. 2701-2702, Lampsacus, a. 336-323.
Inv. MINAC 996.
98. AR (drahmă) ↑ 4,03 g; 18 mm.
Rv. [ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ]; în câmp stânga o
liră; sub tron litera Α.
SNG, Ashmolean Museum, pl. 52,
nr. 2735, Colophon, a. 336-323. Inv.
MINAC 995.

Corbu, jud. Constanța

99. AE ⅄ 5,15 g; 15,8 mm; f. tocită.
Rv. Legenda și sigla ilizibile.
Inv. MINAC 64173.
- Floriile, com. Aliman, jud. Constanța*
100. AR (drahmă) ← 4,15 g; 15 mm.
Rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡ[ΟΥ]; în stânga petasos;
sub tron ΔΙ.
SNG, Alpha Bank, pl. 26, nr. 579,
Lampsacus, a. circa 310-301. Găsită la
Adâncata (sat desființat). Inv. MINAC
67611.

101. AE ← 6,12 g; 19,2 mm.
Rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡ[ΟΥ]; fără siglă.
SNG, Alpha Bank, pl. 33, nr. 712, atelier
macedonean, a. 336-323. Găsită la Adâncata
(sat desființat). Inv. MINAC 64411.

Histria

- 102-103. AE ↓ 4,84 g; 17 mm. → 4,00 g; 17 mm.
Rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡ[ΟΥ]; fără siglă.
SNG, Alpha Bank, pl. 33, nr. 712, atelier
macedonean, a. 336-323. Inv. MINAC
59028 și 58182.
104. AE ⅄ 5,57 g; 17,5 mm.
Rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡ[ΟΥ]; sigla Δ.
SNG, Alpha Bank, pl. 33, nr. 718, atelier
macedonean, a. 336-323. Inv. MINAC
58589.
105. AE ↙ 2,73 g; 17 mm.
Rv. [ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ]; sigla Γ.
SNG, Alpha Bank, pl. 33, nr. 724, atelier
macedonean, a. 336-323. Inv. MINAC
59270.
- 106-109. AE ↓ 5,12 g; 14 mm, f. tocită. ↗ 4,06 g;
16 mm. ← 3,57 g; 16 mm. ↑ 2,60 g; 18 mm;
ruptă.
Rv. ΑΛ[ΕΞΑΝΔΡΟΥ], ΑΛΕΞΑΝΔΡ[ΟΥ],
ΑΛΕΞΑΝΔΡ[ΟΥ], [ΑΛ]ΕΞΑ[ΝΔΡΟΥ];
siglă ilizibilă.

- Inv. MINAC 58186, 59266, 59268 și 58180.
- 110-114. AE ↑ 3,98 g; 15 mm; f. tocită. ↑ 3,65 g; 17 mm; tocită. ? 3,24 g; 15 mm; f. tocită. ↑ 2,73 g; 15 mm; f. tocită. ↑ 1,64 g; 18 mm; f. tocită; ruptă.
Rv. Legendă și siglă ilizibile.
Inv. MINAC 59269, 58188, 58510, 58527 și 58181.
- Mangalia, jud. Constanța*
115. AE → 4,70 g; 19 mm; tocită.
Rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ; siglă ilizibilă.
Inv. MINAC 1042.
- Năvodari, jud. Constanța*
116. AE → 5,20 g; 17 mm; tocită.
Rv. Legendă și siglă ilizibile.
Inv. MINAC 64492.
- Sinoie, com. Mihai Viteazul, jud. Constanța*
117. AE ⚭ 7,44 g; 18 mm.
Rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ; jos fulger, sigla Δ.
M.J. Price, p. 118, nr. 275 b, atelier macedonean, a. 336-323; SNG, Alpha Bank, pl. 33, nr. 716, atelier macedonean, a. 336-323. Inv. MINAC 67633.
118. AE ⚭ 6,44 g; 19 × 18 mm.
Rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ; sigla Δ.
SNG, Alpha Bank, pl. 33, nr. 718, atelier macedonean, a. 336-323. Inv. MINAC 67635.
119. AE ↑ 6,64 g; 16 mm.
Rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ; ciorchine; sigla ∇.
M.J. Price, p. 119, pl. 146, nr. 284, atelier macedonean. Inv. MINAC 67636.
120. AE → 6,39 g; 16 mm.
Rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ; sigla K.
SNG, Alpha Bank, pl. 33, nr. 720, atelier macedonean, a. 336-323; M.J. Price, pl. CXLVI, nr. 301, atelier macedonean, a. 336-323. Inv. MINAC 67634.
121. AE → 5,61 g; 18 mm.
Rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ; sigla A?
SNG, Alpha Bank, pl. 34, nr. 736, atelier macedonean, a. 336-323. Inv. MINAC 67637.
- 122-124. AE ← 5,30 g; 17,5 mm. → 4,97 g; 15,6 mm. → 4,27 g; 15 mm.
Rv. [ΑΛΕΞΑΝ]ΔΡ[ΟΥ], ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, Α[Α]ΞΑΝΔΡΟΥ; fără siglă.
SNG, Alpha Bank, pl. 34, nr. 737, atelier macedonean, a. 336-323. Inv. MINAC 64545, 67646 și 66989.
- 125-127. AE ↑ 6,68 g; 15 mm. ← 4,49 g; 14,5 mm; f. tocită. ↑ 3,60 g; 15 mm; tocită.
Rv. ΑΛΕΞΑΝ[ΔΡΟΥ], [Α]ΑΞΑΝΔΡΟΥ, Α[ΑΞΑ]ΝΔ[ΡΟΥ]; siglă ilizibilă.
Inv. MINAC -, 66969 și 64551.
- 128-138. AE ⚭ 6,47 g; 16 mm; tocită.? 5,94 g; 16 mm. ↑ 5,79 g; 16 mm; tocită.? 5,65 g; 14 mm; f. tocită. ⚭ 4,94 g; 18,3 mm; tocită. ↑ 4,81 g; 17 mm. ⚭ 4,81 g; 15,5 mm; f. tocită. ↑ 4,20 g; 15 mm; f. tocită. ↓ 3,97 g; 15,5 mm; tocită.? 3,43 g; 14 mm; f. tocită.? 3,23 g; 15 mm, f. tocită.
Rv. Legendă și siglă ilizibile.
Inv. MINAC 67647, -, 66972, 66965, 66978, 64563, 64565, 66986, 66973, 66971 și 66987.
- Dobrogea passim*
139. AR (drahmă) ⚭ 3,95 g; 17 mm.
Rv. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ; în stânga o buclă, sub picioare Δ; sub tron ΑΙ.
SNG, Ashmolean Museum, pl. 51, nr. 2695, Lampsacus, a. 336-323. Inv. MINAC 1002.

TRACIA

LYSIMACH

Eforie Sud, oraș Eforie, jud. Constanța

140. AE ← 6,41 g; 21 mm.
Rv. [ΒΑΣΙΛΕΩΣ/ΛΙΣΙΜΑΧΟΥ]; trofeu.
SNG, Copenhaga, pl. 24, nr. 1164-1165, atelier incert, a. 306-281. Inv. MINAC 57664.

Histria

141. AE → 3,47 g; 17 mm.
Rv. [ΒΑΣΙΛΕΩΣ/ΛΥ]ΣΙΜΑΧΟΥ; capăt de lance.

SNG, Copenhaga, pl. 24, nr. 1149, atelier incert, a. 306-281. Inv. MINAC 58187.

142. AE ⚡ 2,16 g; 12 mm.
Rv. [BAΣIAEΩΣ/AYΣIMAXOY]; capăt de lance și o monogramă ilizibilă.
SNG, Copenhaga, pl. 24, nr. 1161, atelier incert, a. 306-281. Inv. MINAC 58225.

Sinoie, com. Mihai Viteazu, jud. Constanța

143. AE ↓ 3,83 g; 16,5 mm.
Rv. BAΣIAEΩΣ/[AYΣIMAXOY]; capăt de lance.
SNG, Copenhaga, pl. 24, nr. 1149, atelier incert, a. 306-281. Inv. MINAC 66985.

MACEDONIA

PHILIPPI

Izvoarele, com. Lipnița, jud. Constanța

144. AE ↑ 4,90 g; 17 × 15 mm; tocită.
Rv. [ΦΙΛΙΠΠΩΝ]; tripod.
SNG, Copenhaga, *Macedonia*, pl. 7, nr. 296-299, a. 356-350.

ANONIMĂ: TIP SCUT MACEDONEAN

Histria

145. AE 2,59 g; 15 mm; f. tocită.
[BA]; fără monogramă.
SNG, Stockholm, 1980, pl. 31, nr. 1109, după a. 311. Inv. 59250.

La o mare parte a pieselor prezentate, starea de conservare este slabă; în cazul unor exemplare, datorită oxidării, nu s-au mai putut citi simboluri sau sigle ale magistraților monetari. Toate emisiunile tip Filip al II-lea și majoritatea celor tip Alexandru al III-lea sunt catalogate cu ateliere incerte, probabil din Macedonia, monetăria regală, bătute în timpul vieții celor doi regi și postume. În categoria celor corespunzătoare lui Filip al II-lea apar fără simboluri, cu simboluri, sigle monograme, litere etc. Nici un exemplar nu prezintă pe revers kausia, întărind încă o dată părerea conform căreia astfel de emisiuni sunt rare⁹. Cu alte cuvinte avem monede ce se pot data din a doua jumătate a secolului al IV-lea și până în primii ani din secolul al III-lea a.Chr. Atragem atenția asupra pieselor nr. 5-7, ce au făcut parte dintr-un mic depozit compus din 11 exemplare, descoperit în anul 1959 în Constanța, pe str. Maior Șonțu, la o adâncime de 2,70 m, în condiții neprecizate. Toate monedele erau emisiuni tip Filip al II-lea, dar la o curățare chimică din acel moment opt s-au distrus. Este al doilea depozit de monede din bronz macedonene, după cel cunoscut din localitatea Pelinu, jud. Constanța¹⁰. În privința datei de încheiere a depozitului de la Constanța nu vrem să ne pronunțăm, întrucât cea mai mare parte a sa este pierdută, iar cele trei exemplare rămase sunt într-o stare precară. Restul emisiunilor tip Filip al II-lea din catalog au fost descoperite la Bărăganu, Constanța, Dunăreni, Eforie Sud, Histria, Izvoarele, Mangalia, Mihai Viteazu, Pecineaga, Țibrinu, Sinoie, toate localități din jud. Constanța.

Emisiunile de bronz tip Alexandru al III-lea aparțin unor ateliere macedonene incerte și se diferențiază pe revers astfel: măciucă-are-tolbă, respectiv măciucă și tolbă. Cele cinci monede din argint, toate drahme, au fost descoperite la Cernavodă, Constanța, Floriile-Adâncata și Dobrogea passim, și au fost bătute la Colophon și Lampsacus.

Numărul mic de descoperiri din Dobrogea corespunzătoare lui Lysimach și Regatului Thraciei exprimă probabil vitregia situației politice a coloniilor grecești, ele rămânând fără autonomie internă și fiind nevoite să accepte garnizoane militare¹¹. Totuși, așa cum s-a mai afirmat, acum este probabil momentul pătrunderii unui număr consistent de emisiuni Filip al II-lea și Alexandru al III-lea, penetrând și circulând în special pe piețele interne ale coloniilor grecești, în special la Histria¹². Cele patru piese tip Lysimach au fost descoperite la Histria, Eforie Sud și Sinoie, de-a lungul litoralului. Sunt trei emisiuni și anume: cap Athena/protomă leu, cap Athena/leu, cap tânăr cu cască frigiană/trofeu. Toate sunt datate în anii 306-281 a.Chr. Mai sunt cunoscute la Histria, din descoperiri anterioare, patru astfel de monede de bronz, apărute în anii 1960, 1961 și 1967¹³.

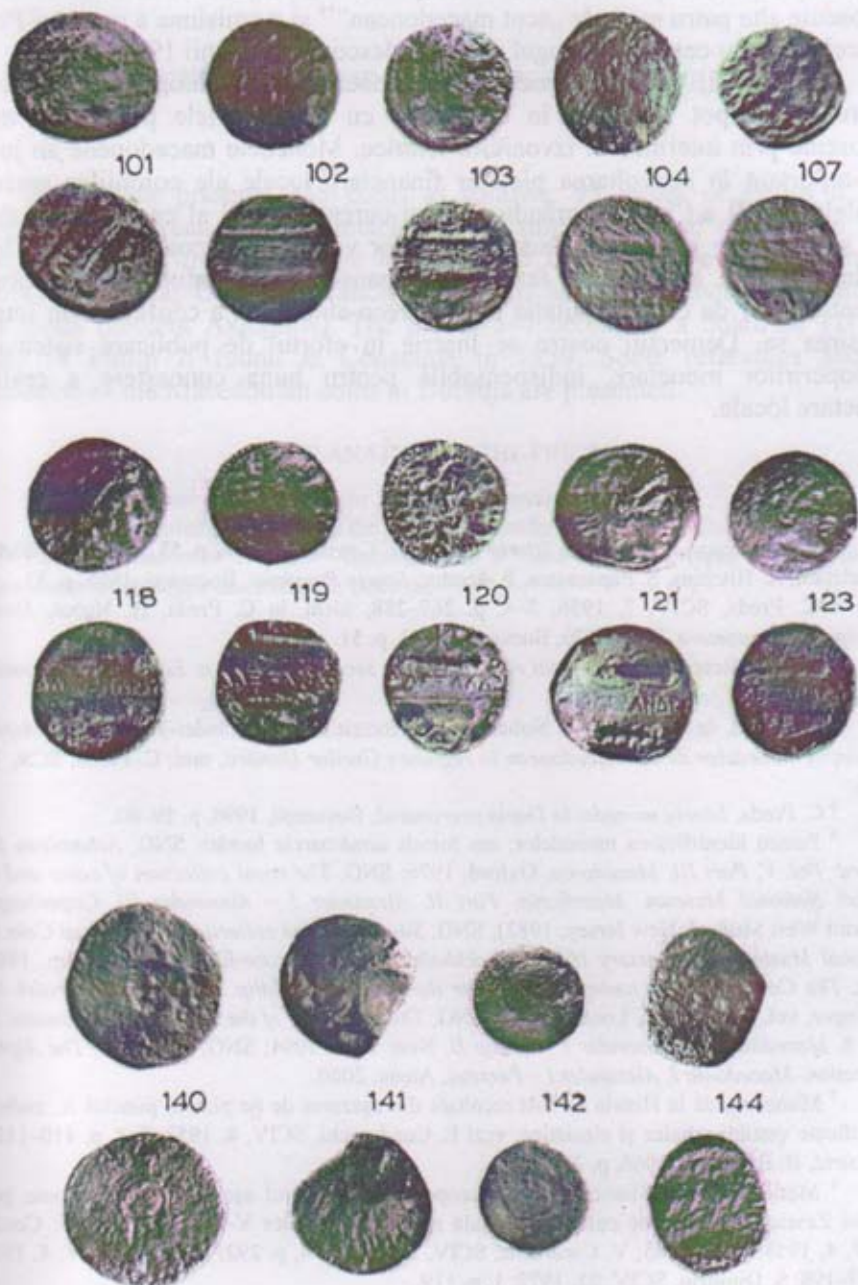

Pl. I. Monede macedonene din timpul lui Filip al II-lea descoperite in Dobrogea.

Pl. II. Monede macedonene din timpul lui Filip al II-lea și Alexandru al III-lea descoperite în Dobrogea.

Pl. III. Monede macedonene din timpul lui Alexandru al III-lea și Lysimach, orașului Philippi și tip „scut macedonean” descoperite în Dobrogea.

În sfârșit, ultimele două monede din catalog sunt o emisiune anonimă tip scut macedonean și alta a orașului Philippi (cap tânăr al lui Herakles cu blana leului/tripod), descoperite la Histria respectiv Izvoarele. Tot la Histria mai sunt cunoscute alte patru monede „scut macedonean”¹⁴ și o emisiune a orașului Philippi, de același tip cu cea din catalogul nostru¹⁵, descoperite în anii 1961–1963.

În general, studiul monedei macedonene din Dobrogea ne poate oferi informații ce pot fi tratate în conexiune cu evenimentele politice și militare cunoscute prin intermediul izvoarelor istorice. Monedele macedonene au jucat un rol important în dezvoltarea piețelor financiare locale ale coloniilor grecești în secolele IV–III a.Chr., integrându-se unui curent general al epocii, chiar dacă au fost și momente încordate (răscoala cetăților vest-pontice contra regelui Thraciei, Lysimach). Ele au reflectat fazele de expansiune ale statului macedonean, iar acceptarea lor de către populația locală greco-autohtonă a confirmat un interes în folosirea sa. Demersul nostru se înscrie în efortul de publicare sistematică a descoperirilor monetare, indispensabilă pentru buna cunoaștere a realităților monetare locale.

NOTE

¹ A. Rădulescu, I. Bitoleanu, *Istoria Dobrogei*, Constanța, 1998, p. 53, 55–56; M. Bărbulescu, D. Deletant, K. Hitchins, Ș. Papacostea, P. Teodor, *Istoria României*, București, 1998, p. 33.

² C. Preda, SCIV, 7, 1956, 3–4, p. 267–288; idem, în C. Preda, H. Nubar, *Histria III. Descoperirile monetare 1914–1970*, București, 1973, p. 51.

³ V. Mihăilescu-Birliba, *Dacia răsăriteană în secolele VI-I î.e.n. Economie și monedă*, Iași, 1990, p. 63.

⁴ C. Preda, în C. Preda, H. Nubar, *op.cit.*, *loc.cit.*; E. Oberländer-Târnoveanu, *Aspecte ale circulației monedelor de tip macedonean în regiunea Gurilor Dunării*, mss; C. Preda, SCN, 7, 1980, p. 36.

⁵ C. Preda, *Istoria monedei în Dacia preromană*, București, 1998, p. 59–60.

⁶ Pentru identificarea monedelor, am folosit următoarele lucrări: SNG, *Ashmolean Museum Oxford. Vol. V, Part III, Macedonia*, Oxford, 1976; SNG, *The royal collection of coins and medals, Danish National Museum. Macedonia, Part II, Alexander I – Alexander III*, Copenhagen, 1943 (Reprint West Milford, New Jersey, 1982); SNG, *Sweden II, The collection of the Royal Coin Cabinet National Museum of Monetary History Stockholm. Part 2, Thrace-Euboea*, Stockholm, 1980; M.J. Price, *The Coinage in the name of Alexander the Great and Philip Arrhidaeus. A British Museum catalogue*, vol. I–II, Zürich, Londra, 1991; SNG, *The collection of the American Numismatic Society. Part 8, Macedonia II: Alexander I – Philip II*, New York, 1994; SNG, *Greece II. The Alpha Bank Collection. Macedonia I, Alexander I – Perseus*, Atena, 2000.

⁷ Monedele de la Histria au fost recoltate din așezarea de pe platou, punctul X, unde au fost identificate vestigiile arhaice și elenistice; vezi E. Condurachi, SCIV, 8, 1957, 1–4, p. 110–112; idem, în *Histria*, II, București, 1966, p. 22–31.

⁸ Monedele de la Sinoie au fost descoperite în interiorul așezării greco-indigene, pe malul lacului Zmeica, cu urme de cultură materială specifice secolelor V–II a.Chr.; vezi E. Condurachi, SCIV, 4, 1953, p. 138–145; V. Canarache, SCIV, 7, 1956, 3–4, p. 292; I. Stoian, SCIV, 8, 1957, 1–4, p. 197–198; S. Dimitriu, SCIV, 23, 1972, 1, p. 119.

⁹ C. Preda, *Istoria monedei ...*, p. 98.

¹⁰ R. Ocheșeanu, *Pontica*, 7, 1974, p. 147–155.

¹¹ *Istoria Românilor, I. Moștenirea timpurilor îndepărtate*, București, 2001, p. 597–599.

¹² E. Oberländer-Târnoveanu, *op.cit.*

¹³ C. Preda, H. Nubar, *op.cit.*, p. 150, nr. 975-978; idem, *Istoria monedei...*, p. 110-111.

¹⁴ C. Preda, H. Nubar, *op.cit.*, p. 150, nr. 971-974; idem, *Istoria monedei...*, p. 116.

¹⁵ C. Preda, H. Nubar, *op.cit.*, p. 150, nr. 970; idem, *Istoria monedei...*, p. 116.

MACEDONIAN COINS DISCOVERED IN DOBRUJA

ABSTRACT

The author presents 145 coins as follows: 93 issues of Philip II, 46 of Alexander the Great, 4 of Lysimach, one of shield type and one of the city of Philippi. Most of the coins were found in the Graeco-Indigenous settlement at Sinoie, at Histria, Constanța (ancient Tomis), Mangalia (ancient Callatis) and Cernavodă (ancient Axiopolis). The pieces 5-7 belong to a hoard of 11 bronze issues of Philip II found at Constanța in 1959. Some reflexions about the circulation of the Macedonian coins in Dobruja are presented.

EXPLANATION OF THE FIGURES

Pl. I. Macedonian coins – Philip the 2nd type – discovered in Dobruja.

Pl. II. Macedonian coins – Philip the 2nd and Alexander the 3rd type – discovered in Dobruja.

Pl. III: Macedonian coins of Alexander the 3rd and Lysimach type, of Philippi and of "Macedonian shield" type discovered in Dobruja.

Fig. 1. Monede macedonice din Dobruja
descoperite în anul 1959 (1) și în anul 1962 (2).